



|1|

1.-2. Pellavaöljymaali-
siveltimet sianharjaksella,
55 mm, 22,40 e ja 40 mm,
9,90 e. Ruotsalaiset väri-
pigmentit 3. smaragd grön ja
4. blue cemento 16,30 e /
purkki, 5. pompejanskt röd
15,50 e / purkki, 6. grå umbra
14,60 e / purkki, Rakennus-
apteekki.

|3|

|4|

AIDOT VANHAT & KOPIOT

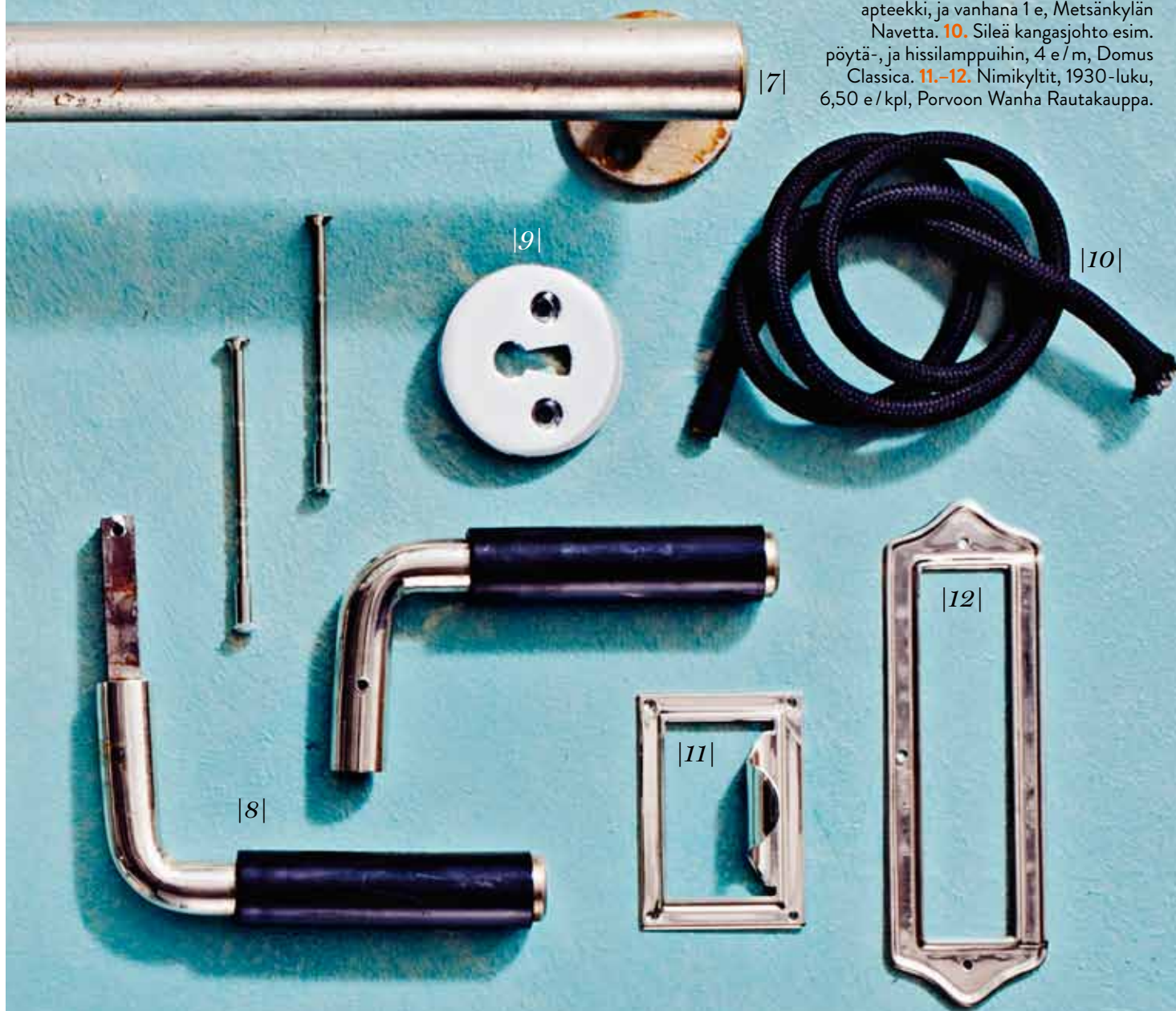
PERINTEITÄ KUNNIOITTAVALLE
RAKENTAJALLE JA KORJAAJALLE
ON TARJOLLA VANHOJA JA VANHAN
MALLIN MUKAAN TEHTYJÄ VARA-
OSIA. AITO VÄRISÄVY LÖYTYY
LUONNONPIGMENTEISTÄ.

PEKKA SAATSI KUVAUSJÄRJESTELYT ANNA AROMAA
KUVAT PIIA ARNOULD

|5|

|6|

7. Messinkinen funkisvedin 37 e,
 8. muovipinnoitteinen niklattu
 funkistyylinen ovipainike, 1930-luku,
 42 e (hintaan kuuluvat painikelevyt,
 joita ei kuvassa), läpimenoruuvit toisesta
 painikesarjasta, Rakennusapteekki.
 9. Avainkilpi, uutena 3,50 e, Rakennus-
 apteekki, ja vanhana 1 e, Metsänkylän
 Navetta. 10. Sileä kangasjohto esim.
 pöytä-, ja hissilamppuihin, 4 e/m, Domus
 Classica. 11.–12. Nimikyltit, 1930-luku,
 6,50 e/kpl, Porvoon Wanha Rautakauppa.



Patina kaunistaa metallin

VAIKKA HELOJEN ON EHKÄ ALKUJAAN HALUTTU OLEVAN KIILTÄVIÄ JA UUDEN NÄKÖISIÄ, NYKYÄÄN ARVOSTETAAN KULUMISEN JÄLKIÄ.

Vanhat painikkeet ovat tyypillisesti niklattua tai pinnoittamatonta messinkiä, joka on kuparin ja sinkin seosta. Messingin ominaisuuksiin kuuluu sen patinoituminen ajan myötä. Se tummuu ja kosteissa oloissa jopa vihertyy, raaka-aineena olevan kuparin tapaan. Uudemmissa heloissa nikkeli on yleensä korvattu kromilla. Uudet messinkihelat saattavat olla lakattuja, jolloin messinki ei ikäänny luonteenomaisella tavalla. Vuosikymmenien saatossa käden kosketukset jättävät jälkensä painikkeeseen ja kertovat sen aidosta historiasta niin kuin askelten painaumat puulattiassa.



vanhan talon tai huoneiston kunnostajaa on onnistunut, jos hän pääsee aloittamaan mahdollisimman puhtaalta pöydältä: asunnossa ei ole tehty suurempia remontteja ja esimerkiksi ovissa ja ikkunoissa on alkuperäiset puuosat, lukot ja helat. Kannattaa siis miettiä hetken ja toisenkin ennen kuin ryhtyy ”saneeraamaan”

ja vaihtamaan järjestelmällisesti vanhat osat uusiin. Maallikon on kuitenkin vaikea itse arvioida, milloin jokin osa on niin hyvässä kunnossa, että se kannattaa säilyttää ja kunnostaa. Kenen tahansa rakennusammattilaisen neuvoihin ei kannata luottaa. Asiantuntijamme arkkitehti **Pekka Saatsi** vastaa tässä tavallisimpiin kysymyksiin, joita vanhan rakennuksen osat herättävät.

Milloin esimerkiksi vanha painike tai ikkunanhaka kannattaa säilyttää?

Yleensä kaikki alkuperäiset osat kannattaa säilyttää, koska juuri pienet yksityiskohdat viimeistelevät kokonaisuuden.

Ajallinen kerrostuneisuus on arvosaan myös heloissa – pieni eriparisuus ei haittaa. Vanhat helat on tehty hyvistä materiaaleista kestävämmän aikaa ja käyttöä.

Kannattaako vanhoja, huonosti toimivia osia korjata?

Esimerkiksi vanhat lukot ja painikkeet ovat rakenteeltaan yksinkertaisia ja varmatoimisia. Tyypillisiä vikoja ovat katkenneet jouset sekä liika ja liian paksu maali, jotka estävät osien liikkumisen. Nämä puutteet on helppo korjata puhdistamalla, voitelemalla ja osia tarpeen mukaan uusimalla.

Miten vanha maali kannattaa poistaa?

Sopiva maalinpoistomenetelmä valitaan tapauskohtaisesti. Yleensä osa kannattaa irrottaa puhdistusta varten. Puhdistus paikalla vaurioittaa helposti viereisiä pintoja, eikä lopputulos ole yhtä hyvä. Paikalla puhdistaminen ja mahdollinen pintakäsittely tulee kyseeseen silloin, kun osaa ei saa ehjänä irti tai sen irrottamiseksi joutuu käyttämään liikaa voimaa.

Maalinpoisto onnistuu upottamalla helat pellavaöljysuopaan tai maalinpoistoaineeseen.

Ruosteen poistamiseen yksinkertainen, edullinen ja myrkytön menetelmä on upottaa helat sitruunahappoliuokseen. Sitruunahappoa myydään esimerkiksi maatalouskaupoissa. Molemmissa tapauksissa sopiva liotusaika on muutama päivä.

Kannattaako jopa sähkökatkaisijat säilyttää ja kunnostaa?

Sähkökatkaisijat ja posliiniset jakorasjat ovat kiinnitysosien lisäksi lähes ainoita sähkötarvikkeita, jotka voi turvallisesti

säilyttää isommassa korjauksessa. Niiden käyttö on luvallista nykymääräystenkin mukaan.

Sen sijaan maadoittamattomia pistorasioita ja metallivaippaista johtoa ei voi turvallisesti käyttää uudelleen. Niistä kannattaa kuitenkin laittaa ainakin mallipalat talteen.

Milloin suosittelet uuden näköisosan käyttöä?

Näköisosan käyttö voi olla hyvä ratkaisu silloin, kun alkuperäinen osa on vaurioitunut niin, ettei se enää kestä normaalia käyttöä.

Jos jouduttaisiin tarpeettoman järeään korjaukseen, on ehkä parempi tallettaa vanha osa vintille ja hankkia tilalle näköisosa. Vanhan osan mukaan liitetään maininta, mistä osa on, ja milloin se on siirretty varastoon.

Vaikka itselle asia tuntuisi selvältä, on ihmisen muisti lyhyt, ja kaikki rakennukset vaihtavat jossain vaiheessa omistajaa, jolloin ensikäden tieto on tarpeen.

Milloin alkuperäinen osa on näköisosaa parempi?

Jos alkuperäinen osa on käyttökunnossa, on sen oikea paikka käytössä. Vanha rakennus ei ole museo, jossa mihinkään ei saa koskea, vaan käyttöesine, vaikkapa siten antiikkinenkin.

Uudet näköisosat eivät myöskään aina ole täsmälleen alkuperäisen kaltaisia: niklaus on ehkä korvattu kromauksella tai messinkipinta lakattu, jolloin se ei patinoidu samalla tavoin kuin alkuperäinen. Myös muotoilun yksityiskohdat, kuten painikkeiden eri osien koot, voivat poiketa alkuperäisestä. Alkuperäisellä osalla on ajan kulumisen myötä syntynyt arvo. Hyväkin kopio on vain kopio.

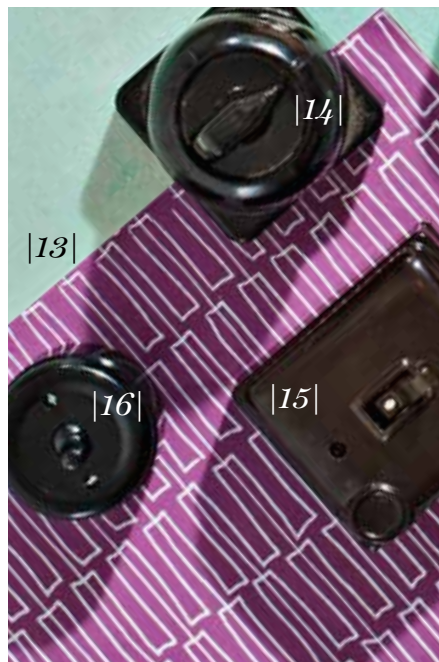
Mistä saa tietoa, millaisia osia rakennuksissa ennen on käytetty?

Luotettava tietolähde ovat vanhat tuoteluettelot, joista löytyy hyvinkin tarkkoja tietoja esimerkiksi kaakeliuuneista, lukoista ja painikkeista ja niiden valmistusajankohdista.

Myös osista itsestään löytyy tietoa. Esimerkiksi uninluukkujen sisäpintaan on yleensä merkitty valmistaja ja tuotenumero.

Oivallinen keino tiedonhankintaan on yksinkertaisesti kiertää, koputella ja tutkailla vanhoja taloja, mistä saa tiedon lisäksi monin tavoin iloa ja nautintoa. (MT) ■

UUSI ON TURHA, MIKÄLI ALKUPERÄINEN OSA ON KUNNOSSA.



13. Lisa Johansson-Papen Poikilo-tapetti 54,90 e/rulla, Tapettitalo. 14. Bakeliittinen vääntökatkaisija ja 15. neliön muotoinen vipukatkaisija, 25 e/kpl, Porvoon Wanha Rautakauppa. 16. Pyöreä vipukatkaisija uustuotantoa, 35 e, Antiikkiverstas Wilma ja Domus Classica.



17. Sininen 1950-luvun aito liimamaalitapetti 118 e / rulla, Rakennusapteekki. 18. Birger Kaipaisen Ken kiuruista kaunein -tapetti 64,90 e / rulla, Tapettitalo. 19. Messinkinen vessanoven painike, 1950-luku, 69 e, ja 20. lieden vesisäilion hana, 1950-luku, 27 e, Porvoon Wanha Rautakauppa. 21. Ikkunanavaaja, eli "pukinsarvi" uustuotantoa, 14,50 e, ja 22. nokiluukku, uustuotantoa, 12 e, Domus Classica. 23. Käsintaotut naulat listojen, lautavuorauksen ja lattioiden naulaamiseen 1,20 e / kpl, Rakennusapteekki.

Tavoitteena tunnelman eheys

RAKENNUS ON "TYYLIPUHDAS" VAIN UUTENA, JOS SILLOINKAAN. KIERRÄTETTYJEN OSIEN KÄYTTÖ ON OLLUT ARKIPÄIVÄÄ AINA. ITALIAN RENESSANSSIPALATSITKIN RAKENNETTIIN ANTIIKIN MONUMENTTIEN KIVISTÄ.

Ajalliset kerrostumat ovat osa rakennuksen tarinaa. Kannattaakin tavoitella tunnelman eheyttä. 1930–50-lukujen sulavalinjaiset funkishelat sopivat yleensä hyvin yhteen vanhempien aikakausien kanssa. Eri asia on, jos rakennus on suunniteltu kokonaistaideteokseksi, kuten kansallisromantiikan aikaan. Kun sisustus on heloja ja koristemaalauksia myöten tarkoitettu ehyeksi taideluomaksi, myöhemmän ajan muutokset pistävät silmään. Luonnonmateriaaleja käytetään usein markkinointivalttina. Paperitapeteissakin käytetään yleensä muovipinnoitusta, mutta aidosti luonnollinen, liimavärein painettu tapetti on juuri oikeanlainen. Se vain ei kestä roiskeita eikä kostealla pyyhkimistä.



|24|

|25|

|27|

|26|

|28|

|29|

|30|

Ei keinopatinaa

VAIKKA PATINOITU TÄYDENNYSOSA VOI NÄYTTÄÄ SAMALTA KUIN AIDOSTI VANHA, AIKA PALJASTAA SEN.

Vanhaan osaan sopii käsinmaalauus. Teollisesti maalattu pinta on liian tasainen. Eikä riitä, että sävy on oikea, myös kosketuksen pitää tuntua oikealta ja valon heijastua luonnollisesti. Nyrkkisääntö on, että rautahelat maalataan pellavaöljymaalilla, niklatut ja messinkipintaiset jätetään käsittelemättä. Kun pinta on maalattu perinteisin menetelmin, sitä ei pidä keinotekoisesti patinoida vanhan näköiseksi. Joskus nykyaikainenkin käsittely voi olla säilyttämisen arvoinen. Aikoinaan uuninluukkuihin suihkuttu hopeansävyinen Horna-maali on toki perinteeseen sopimaton käsittely, mutta avarakatseinen voi nähdä sillä jo osan asumisen historiassa.

24. Kotimaisen Halltex-puukuitulevyn valmistus alkoi vuonna 1946, 30 x 30 cm pala/5 e, Metsänkylän Navetta. 25. Mänty-puinen siskonpaneeli 3,20 e/m, Domus Classica. Helmipontti-paneeli 2,90 e/m ja 26. sähköhdön kiinnike 6 e/10 kpl, Antiikki-verstas Wilma. 27. Kulmarauta 1 e, 28. pyöreäpäiset ikkunasaranat (yleistyivät 1930-luvun puolivälissä), vanhat osat 2 e/puolikas, 4 e/pari, 29. ikkunahaka 3 e ja 30. tuulihaka 2 e, Metsänkylän Navetta.

RAUTAHELAT MAALATAAN PELLAVAÖLJYMAALILLA, MUUT JÄTETÄÄN KÄSITTELEMÄTTÄ.

- 31.** Kakluunin koristelaatta, 1920-luku, 35 e, ja **32.** kamarin-ovenlukko, 1900-luku, 49 e, **33.** sekä messinkiset jugendvetimet 8,50–11 e/kpl, Porvoon Wanha Rautakauppa. **34.** Messinkinen ovenpainike myöhäisjugendia, 52 e, sekä **35.** Porin Valun entisöity valurautainen kaakeliuuninluukku jugendkaudelta 340 e, Rakennusapteekki. **36.** Ovivedin rautaa, 73 e, **37.** avainkilvet 10 e/kpl, ja **38.** ikkunahaka metallilankatyötä, 13 e, Antiikkiverstas Wilma.

